

УСЛОВИЯ НА ВЪТРЕШНИЯ И ВЪНШНИЯ ПАЗАР ЗА СТИМУЛИРАНЕ И СДЪРЖАНЕ КОНКУРЕНТНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА

Пламен Парушев
Plamen_Parushev@abv.bg

*Висше транспортно училище „Тодор Каблешков”,
катедра „Икономика и счетоводство в транспорта”,
София, ул. „Гео Милев” №158
БЪЛГАРИЯ*

***Ключови думи:** вътрешни и външни пазари условия, световната икономическа криза, конкуренция, изменчивостта на някои европейски икономически системи.*

***Резюме:** Проблемът, който се откроява в доклада, е този за отражението на отминалата криза през 2008г., нейното остатъчно влияние върху глобалната икономика, натрапващото се впечатление, че съвременният етап е преходен период от посочената криза към нова форма на депресия.*

С примери и доказателства се обсъжда популярността на известните „фигури” в съвременните финанси, които фигури могат да се разбират в качеството на конвенционално приети заместители на реални икономически факти, между двата вида показатели (балоните и реалния счетоводен баланс) е възможно да има несъвместимост.

Поставя се изискването да се преодолее илюзията в икономическото мислене.

Условията за конкурентност на България на външния пазар се разглеждат през призмата на глобалното състояние на икономиката, а на вътрешния като постигнат и постижим резултат от внедряването на иновативния подход, иницизиран от Европейската комисия за развитие на т. нар. „Кръгова икономика”, както и от държавни решения за снижаване на тежестта на административните услуги върху бизнеса.

В текста на изложението авторът ще се придържа към проблемите, поставени в заглавието (темата) на доклада. Единствената промяна (поправка), е в стесняването на обема на първото употребено понятие вместо "условията" на пазарните взаимоотношения може да се разбира, всички известни условия, "условия", т.е някои условия, които формират същността на съвременния пазар, с тенденции към нестабилност, неустойчивост, както и въпросителни към бъдещето, ако то не се разбира единствено в неговото времево измерение.

I. ЗА СЕГАШНОТО ГЛОБАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ИКОНОМИКАТА

Пазара е функция от развитието на процеса на глобализация, т. е въвличането на националните икономики в мрежата на глобалната търговия, независимо от техния

ограничен суверенитет или именно благодарение на неговото стесняване или ограничаване.

Значими изследвания "по глобалните проблеми на съвременността"¹ са резултат от творческите инициативи на неправителствената организация, създадена през 1968 г., регистрирана в Швейцария под името "Римски Клуб" с президент до смъртта си през 1984г. А. Печеи.

Римският клуб придобива международна известност с предвиждането за граници на икономическия растеж. В предишните десетилетия тази теория, която може да се разбира и като научна парадигма, е тълкувана като - целево предназначена да съдържа икономическото развитие на слабо развитите страни, класифицирани като страни от "третия свят", докато в предишните условия на "възход на консервативната икономика"² границите на растежа не биха довели до нивелиране на развитите с неразвитите страни.

II. ВЪНШНИ УСЛОВИЯ, КОИТО СДЪРЖАТ КОНКУРЕНТНОСТТА

Съвременната глобална икономическа обстановка се характеризира от нарастващо очакване за "завръщането на икономиката на депресията и кризата от 2008г"³. С това заглавие Пол Кругман, Нобелов лауреат по икономика за 2008г., назовава своето произведение, в чиято десета глава анализира "Икономиката на депресията".

Според класиците - икономисти, защитници на идеята за "невидимата ръка" - на пазарните сили, именно тяхната спонтанност "свободна игра" и поради проявлението на "животинския предприемачески дух", гарантира "осъществяването както на личните, така и на обществените интереси", а конкуренцията и свързаната с нея печалба се смятат за съотносими на рискови управленски решения за подържането на икономическите агенти на "ръба" между оцеляването и временния финансов успех. Авторите на третото допълнено издание на учебника по "Макроикономика" под ръководството на Методи Кънев, доктор на икономическите науки, констатира: "Освен това считайки, че пазарът (в който са дадени интересите както на производителите, така и на потребителите) автоматично регулира икономиката, икономистите-класици подценяват проблемите на макроикономическата нестабилност (цикличността на развитието, безработицата, инфлацията и пр.)"⁴.

Икономиката в криза се изучава от икономически учения за кризите. Само условно тези учения могат да се нарекат "кризисна икономика", т. като с това название, както не съвсем точно е преведено заглавието на произведението на Нуриел Рубини и Стивън Мим, се дублира обекта на изучаването (икономиката в криза) икономиките на отделните страни в състояние на икономически упадък от изучаващите ги икономически учения и школи. Що се отнася до втората част, второто изречение в заглавието на книгата от същите автори, то е преведено от преводачката Грета Керемедчиева, до такава степен свободно, че остава съмнение за правилното интерпретиране на подтекста, вложен от авторите в самото изречение. По-правилно

¹ Филатов, В., Малахов, В. съставителство, Философски речник. Съвременни философии XIX - XX век, Школи направления, Софи, 1993, изд. ГАЛ-ИКО, Стъпова, И., Полянова, В., Обрешков, Н., Георгиева, М. и Пенев, Ст. – превод, с. 454

²Кругман Пол, Амбулантно благополучие. Икономически разум и безумие във времето на гаснещите надежди, изд. Дамян Яков, София, 1999, първа част. Възхода на консервативната икономика с. 43-122

³Кругман Пол, Нобелов лауреат по икономика, завръщането на икономиката на депресията и кризата от 2008 г. Десета глава Икономика на депресията, София, 2009, с. 185

⁴Кънев М. и колектив, Макроикономика 3 преработено и допълнено издание, Свищов, 2002, с. 13

изречението⁵ може да се преведе: "Разрушеният път към бъдещето на финансите" - в смисъл, че няма такава дестинация. Преводът в издадената книга е: "Основен курс за бъдещето на финансите".

Авторите по същество доказват, че няма утъпкан път към бъдещето на финансите, а такъв трябва да бъде намерен, открит, чрез критично осмисляне на досегашните финансови инструменти, за да се формулират и приложат нови, но те нямат претенцията, че предлагат "основен курс", т.е. обучителна програма по основни въпроси, за да се достигне до бъдещето като историческо измерение, макар, че техни изводи и дори предложения, при съответното доказване в променливите величини на сегашните икономики, могат да се включат в авторски курс по основни въпроси с предмет "Бъдещето на Финансите".

III. ЗА "БАЛОНИТЕ" Т.Е. ЗА ИЛЮЗИИТЕ В СЪВРЕМЕННОТО ИКОНОМИЧЕСКО МИСЛЕНЕ

На различни места в книгата авторите Нуриел Рубини и Стивън Мим използват думата "балон" в преносен смисъл например: и като се позовават на Робърт Шилер от Йейлския Университет, който предупреждава за "опасността от балон на фондовата борса преди технологичния срив"; на легендата от Уолстрийт Джеймс Грант, който през 2005г. предупреждава, че Федералният резерв е спомогнал за създаването на един от "най-големите от всички кредитни балони в историята на финансите"; на Уилям Уайт, главен икономист в Bank for International settlements, който предупреждава за създаването на друг "балон" - "раздуването на цени и кредити".

Кой е балонът, който е хипнотизирал погледите на прогнозисти и на анализатори на перспективното развитие на българската икономика. Балонът може да бъде назован с фразата - "Устойчиво развитие" в обстановката на променящи се икономически величини, тъй като: "...текущия счетоводен дефицит е по-устойчив от преди"⁶-(отнася се за САЩ).

Възниква въпросът: Как и с какви икономически средства, "епохата на финансова глобализация", при "днешните глобални счетоводни несъответствия"⁷, може да се постигне устойчиво развитие? Към тези фактори може да добавим и чисто европейски възможен разпад на Европейския паричен съюз: възможна "драматизация" или "лирализация" на вътрешно емитираните задължения в евро..."⁸.

IV. ПРЕДЛОЖЕНИЯ И РЕШЕНИЯ ЗА НАЦИОНАЛЕН ИЗХОД ОТ КРИЗАТА

В последно време популярност придоби мнението предложено от проф. Кръстьо Петков, ако медиите са го цитирали правилно, България да се върне към началото на своя преходен период от предимно планова към предимно пазарна икономика, за да се поправят допуснатите грешки или се въздейства върху получените нежелателни резултати. Дали е възможен подобен "задан ход" - "ривърсализъм" на икономическия механизъм? На практика предложението означава да се осъществят радикални промени, (от какъв характер?) в условията на преходния период, в който се намира глобалната икономика от разрушителните последствия на финансовата криза през 2008г., към евентуален приспособителен механизъм, за да се облекчи влиянието на

⁵Рубини, Н. и Мим, Ст. Кризисна икономика. Основен курс за бъдещето на финансите. изд. Сиела Норма АД, София, 2011, Заглавие на Английски език -

⁶Рубини, Н. и Мим, Ст., пак там, с. 253

⁷Рубини, Н. и Мим, Ст., пак там, с. 253

⁸Рубини, Н. и Мим, Ст., пак там, с. 285

твърде очакваната нова икономическа криза, нов цикъл на кризата след краткия период на относително възстановяване. Приложимостта на предложението на проф. Кръстьо Петков е трудно достижима.

Реалните проблеми, пред които е изправена страната и на които се търсят и прилагат държавни решения, са: диверсификация на енергетическите източници и изграждане на колекторни връзки за разпределение на потоците гориво към съседни страни, развитие на най-бедни и изостанали райони - области: Видин, Смолян, Благоевград, създаване на консорциуми⁹ с дейност главно на вътрешния пазар, по примерите на (френско-български за печатане на банкноти, българо-португалски за строежа на АМ "Тракия"), търсят се свободни пари за инвестиции от други страни.

Съществуват очаквания, че такъв инвеститор може да бъде Китайска народна република, поради наличието на свободна евтина валута, традиционно добри отношения между двете страни.

Медиите не са дали все още гласност на отговора на въпроса: дали евентуалното инвестиране за производство на стоки и услуги ще бъде главно за вътрешния пазар, който и без това е пренаситен с китайски стоки, възможно ли е да се узакони дори сега съществуващата практика стоки с ниско качество да се предлагат като "Произведени в Европейския Съюз" и дори да се експортират (след китайския импорт в България) към страни от ЕС.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От изложението до тук, от приложените факти и обсъдените мнения по икономически и финансови въпроси може да се направи извода, че възможност за конкуренция се търси главно на външния пазар, т. като икономическите единици се опитват да се сдобият с трайни пазарни ниши на чужда територия и да се задържат главно благодарение на по-евтиния труд, калкулиран в единица продукция. Външната търговия на Република България е глобализирана^{10 11 12 13}, има сведения, че тя присъства на пазара на около 200 страни.

По-ниската цена на труда в сравнение с тази на развитите европейски страни стеснява и ограничава вътрешния пазар, който е променил своята характеристика от регулиран от държавната власт затворен тип пазар от сталински тип с наличие на спестявания и липса на стоки с естествен или умишлено създаден дефицит е преминал към отворен тип пазар с наличие на стоки и по ограничена парична маса в обръщение.

Трудно могат да се посочат български фирми, които се конкурират на българския пазар, както е и трудно някои от тях да се обвинят в корпоративно договаряне, въпреки минималната разлика в цените на стоки от един и същи тип.

Резерви за повишаване на производителността на труда и за подобряване на конкурентността на вътрешния и външния пазар могат да се намерят в опитите да се намали финансовата тежест върху бизнеса от все още ниско ефективния труд на административния персонал. С цел подобряване на прозрачността на управление и снижаване на корупционните практики Администрацията на министерския съвет (АМС) използва и предлага на широката общественост "Портал за обществени консултации

⁹ Консорциум, гл. 18, чл. 275, чл. 276 на Търговски закон изм., бр. 13 от 16.02.2016 г., в сила от 15.04.2016 г.

¹⁰ <http://ec.europa.eu/eurostat>

¹¹ <http://www.imf.org/external/index.htm>

¹² <http://www.worldbank.org/>

¹³ www.mi.government.bg/bg

strategy.bg", АМС, за да позволи "достъп до всички проекти на нормативни актове и стратегически документи на едно място"¹⁴.

Иновативен подход в ориентацията на българската икономика ще бъде развитието на т. нар. "кръгова икономика"¹⁵, като израз на нейното съучастие в прехода на Европа към кръгова икономика, за да преодолее моралното остаряване на "линейния модел на икономическия растеж" и да се стимулира устойчивото развитие и конкурентноспособността¹⁶.

Литература:

- [1]Филатов, В., Малахов, В. съставителство, Философски речник. Съвременни философии XIX - XX век, Школи направления, Софи, 1993, изд. ГАЛ-ИКО, Стъпова, И., Полянова, В., Обрешков, Н., Георгиева, М. и Пенев, Ст. – превод, с. 454
- [2] Кругман Пол, Амбулантно благополучие. Икономически разум и безумие във времето на гаснещите надежди, изд. Дамян Яков, София, 1999, първа част. Възхода на консервативната икономика с. 43-122
- [3] Кругман Пол, Нобелов лауреат по икономика, завръщането на икономиката на депресията и кризата от 2008 г. Десета глава Икономика на депресията, София, 2009, с. 185
- [4]Кънев М. и колектив, Макроикономика 3 преработено и допълнено издание, Свищов, 2002, с. 13
- [5] Рубини, Н. и Мим, Ст. Кризисна икономика. Основен курс за бъдещето на финансите. изд. Сиела Норма АД, София, 2011, Заглавие на Английски език -
- [6] Рубини, Н. и Мим, Ст., пак там, с. 253
- [7] Рубини, Н. и Мим, Ст., пак там, с. 253
- [8] Рубини, Н. и Мим, Ст., пак там, с. 285
- [9] Консорциум, гл. 18 на Търговски закон изм., бр. 13 от 16.02.2016 г., в сила от 15.04.2016 г.
- Пример: Известен френско-български консорциум <http://www.lpg-bulgarie.bg/bg>, последно влизане 16.05.2016 г.
- [10] <http://ec.europa.eu/eurostat>, последно влизане 16.05.2016 г.
- [11] <http://www.imf.org/external/index.htm>, последно влизане 16.05.2016 г.
- [12] <http://www.worldbank.org/>, последно влизане 16.05.2016 г.
- [13] www.mi.government.bg/bg, последно влизане 16.05.2016 г.
- [14]Споделени добри практики, Е-управление, Административно обслужване, Институт по публична администрация, документ създаден в рамките на проект С13-22-1/16.04.2014 г.

¹⁴ Споделени добри практики, Е-управление, Административно обслужване, Институт по публична администрация, документ създаден в рамките на проект С13-22-1/16.04.2014 г.

¹⁵ Европейска Комисия – Информационен документ, Пакет от мерки за кръговата икономика: Въпроси и отговори, Брюксел 02.декември 2015г.

¹⁶ Ночева, М., Икономически аспекти на сигурността и конкурентноспособността в условията на криза, изд. Више транспортно училище „Тодор Каблешков“, София, 2011

[15] Европейска Комисия – Информационен документ, Пакет от мерки за кръговата икономика: Въпроси и отговори, Брюксел 02.декември2015г. http://ec.europa.eu/index_bg.htm, последно влизане 16.05.2016 г.

[16] Ночева, М., Икономически аспекти на сигурността и конкурентноспособността в условията на криза, изд. Висше транспортно училище „Тодор Каблешков“, София, 2011, www.vtu.bg/bg/godishnikVTU/2011/Studiq_Maria_Nocheva.pdf, последно влизане 16.05.2016 г.

TERMS OF INTERNAL AND EXTERNAL MARKET FOR INCENTIVES AND RETAIN COMPETITIVENESS OF BULGARIAN ECONOMY

Plamen Parushev

Plamen_Parushev@abv.bg

*Todor Kableshkov University of Transport, Sofia,
Sofia, 158 Geo Milev Str.
BULGARIA*

***Key words:** internal and external markets conditions, global economic crise, competition, changeability of some European national economic system.*

***Abstract:** The problem that stands in the report is that the impact of past crisis in 2008., Its residual impact on the global economy, obtrusive impression that the modern stage is a transitional period of that crisis to a new form of depression.*

With examples and evidence discussed the popularity of the famous "figures" in modern finance that figures can be understood as conventionally accepted substitutes for real economic facts between the two indices (the balloons and the real balance sheet) there may be incompatibility.

Place the requirement to overcome the illusion of economic thinking.

Conditions for competitiveness of Bulgaria on the international market are considered in the light of the global economic situation and the domestic as achieved and achievable result of the introduction of the innovative approach initiated by the European Commission for the development of so-called "Circular economy" and from government decisions to reduce the burden of administrative services on business.